

Сергій ПОЛУЛЯХ

КРОВООБІГ

поезії

Кропивницький, 2023

УДК

КРОВООБІГ. Поезія. — Кропивницький — Харків.: 2023. — 56 с.

У збірку «Кровообіг» ввійшли твори, написані в різні періоди. У них автор поетично описує життя гірників і будівельників - своїх земляків і сусідів, історію буровугільної галузі Олександрії, акцентує на важкій долі старших поколінь та випробуваннях, які дісталися нашим героїчним сучасникам. Книга розрахована на широке коло читачів.

Фото промислових об'єктів з фондів Олександрійського музейного центру ім. Худякової А.Ф.

ISBN

© С. Полулях, 2023

*Присвячується олександрійцям – нашим батькам і
нинішньому поколінню воїнів*

Де Дике поле тихо мріє
У плавних звивах Інгульця
Пливе моя Олександрія,
Мов наречена до вінця.
Сади бузково-яблуневі,
В душі співають солов'ї,
Й коли ідуть дощі жовтневі,
Навіть тоді люблю її.
Де б я не був, завжди зігріє,
Щасливий плавання кінець,
Бо жде мене Олександрія
І втому змиє Інгулець.

(1970-ті)

* * *

Байдаківський вугрерозріз

Олександрія вугілля
(Нашим батькам присвячується)

Епіграф:
Усе колись кінчається
І швидко забувається.
І може не згадатися,
Якщо не намагатися.

Вступ.
Олександрія лінкувато
Лежить й гадає, що то буде?
Тут за минулим жалкувати
Навчились добре бідні люди.

Колись це місто так пишалося! –
Куди губернії чи волості?!
Це ж тут вугілля добувалося
Й тягнув всіх флагман промисловості.

Як хто забув, буре вугілля,
Десятки років добували,
А потім, ніби для довкілля
Всю промисловість зруйнували.

День шахтаря уже й не знаєш,
А також свято будівельника.
Заїдеш в місто і зітхаєш,
Неначе бачиш потопельника.

На щастя, хворий не втопився,
Просто давно уже хворіє.
І кажуть, він ще не нажився,
І навіть жити далі мріє.

Енергетичне серце.
Колись здавалися безсмертні
Дві наші фабрики брикетні –
Вони на кораблі скидалися,
Які крізь хвилі пробивалися.
О, скільки доль там чи історій

Навіки залишилось в морі...

Тоді була одна дорога –
Шахта, фабрика, електростанція,
А звідти – Жовтневе чи Перемога,
Проста життєва дистанція.

Ох, цей брикет і дим від ТЕЦ!
Пилука закриває небо,
Ніби над нами хтось сміється,
І сипле, сипле пил на тебе.

Від нього нікуди сховатись-
Жінки білизну не сушили,
Коли дув вітер їм на хати
І чорним вмить ставало біле.

А біля печі– гірша кара,
Поки брикетом тим нагрієш,
То в хаті дух, як від пожегу,
Й від чаду запросто зомлієш.

Та цим не дуже переймалися,
Світили каганці завзято,
А ще – всі гасом запасалися,
Бо керогаз був в кожній хаті.

Ми ні на що не нарікали,
Не відчували себе жертвою,
Мабуть тому, що завжди знали,
Що хворе серце краще мертвого!

З дитячого

ТЕЦ задиміла – на вітер,
Місяць, немов гарбуз.
І каганцями світить
Післявоєнний Союз.

Батьки наші втомлено їли,
Коли приходили з праці,
Але для дітей носили
Шматочки хліба «від зайця».

Де ви, наші сусіди?
Досі спогадом гриють
Мами Галі і Ліди,
Валі, Тетяни, Марії?

Немає й дядьків відтоді,
Яких ми знали малі –
Петри, Миколи, Володі,
Івани і Василі.

Ви нас життю навчали,
Ладнали велосипеди,
Та про війну мовчали
Дядьки Толя, Андрій і Федір.

Їхні робочі долоні,
Їхні жарти звичайні.
Де ви, Ніни і Льоні,
Де ви, Жори і Ані?

Все це давно, та любо,
Хочеться ще раз згадати
Тіток Катерину і Любу
Й чужих батьків, замість тата.

Очевидець

«Звів дурнуватий митець
Дві буровугільні ТЕЦ.
Одну на горі над нами,
А на Димитрово – в ямі.

Цього вже нічого немає,
Капіталісти вкрали».
Дядько важко зітхає,
Мовляв, якби ж тоді знали...

– Дядьку, ви ще живете!?
Я пам'ятаю вас.
Бачу, ще пиво п'єте»?
– Яке вже там пиво? Квас.

Хоча іще з горя можу
Випити і винця.
Не хочеш, пробач мене, Боже,
Знайти в магазин гінця»?

– Та годі вам жити сумом!
Зате вам є що згадати.
Думаю, ми із кумом
З вами могли працювати.

– Не знаю... Погано бачу,
Може й було на станції?
Нема уже ТЕЦ, неначе,
Згоріло все в окупації.

Згадав я тебе і Гриця,
А краще знав твою матір.
Гарна була молодиця,
Й до праці таки дурнувата.

Усе тут тоді гриміло,
А в балці паслися кози.
Таке було тоді діло,
А фабрика звалась – Роза.

Іншу забув, як звали,
Старий для такої праці.
Їх ми в німців забрали,
По, як її? Репарації!

На Семенівці фабрика в ямі,
А наша – на тій горі,
Робота ночами й днями
Гриміла о тій порі.

Ти ж був на Димитрово?
Бачив, скільки цехів і металу?
І теж все пішло за вітром,
А там збудували чимало.

Завод для воску гірського –
В Союзі таких не було.
Брикетна і ТЕЦ біля нього,
І розріз, а поряд село.

Іванівка і Голоківка
Теж пилоку ковтали,
А кожен хлопець чи дівка
Для фабрики виростали.

Біля фабрики – автобаза,
Що не водій, то звір.
Ревіли потужні КРАЗи,
А в селищі – кінський двір.

У розрізі, в цьому й інших,
У кожнім – відвальний міст,
Такі величезні! Та лише
Пішло все коту під хвіст.

А рейки і тепловози?
Може й мільйони тонн.
Хтось же все повивозив?
Кажуть, аж за кордон.

У вугільні розрізи лячно
Було і дивитися вниз,
Але робота вдячна–
Вугілля, хоч завались.

Скільки ми там нарили!
Аж до земного ядра.
А кажуть, що розорили
Землю свою «на ура».

Люди своє робили,
Жили і іншим давали.
Чи краще, що загубили,
Те, де колись працювали?

Пантаївка і Балаховка,
Біля Черкас – Ватутіно,
Та й там все прибрали ловко,
Ще не було і путіна.

А Новомиргород взяти?
Новенька ж шахта була!
А Перестройка клята
Все нанівець звела».

Дядько замовк, неначе
Зайвого щось сказав.
Здавалося, зараз заплаче,
Але ще багато згадав:

– І німці отут одбували,
Тоді й не було тебе.
Полонені будували
Посьолки і А, і Б.

Б – це тепер Байдаківка,
А – це оця Перемога.
Потім мостили бруківку,
Бо не було нічого.

Ми з Катрею заходились
Зразу копати землянку.
Вдень ніби і наробились,
А з ночі – копали до ранку.

Жити ж було нам ніде,
Селилися біля шахти.
Зате я бігав обідать
Додому прямо із вахти.

На зміні –наперегонки,
Аж забували обід.
А ліхтарем – коногонка,
В яку заправляли карбід.

Хоч бідували, а ліньки
Мені за старим голосить.
Часто на двох із жінкою
Одні сімейні труси».

– Та годі вам!
–От тобі й годі!
Світили місцем одним.
Ми й шуткували вроді –
Навіщо труси молодим?

Аж смішно. А шахти шкода.
Мов рану посипати сіллю.
У нас не було породи –
Тільки чисте вугілля.

Шахта, вона ж не голка,
І не «бичок» з цигарки.
А бачиш, нема Світлополки,
Згубили Ведмежоярку.

Скільки всього пропало!
Онук мій каже: «Прикольно»,
Хлопці й голодували
За гроші в Морозівській штольні.

А я любив Верболозівську,
До неї робив на «Два-біс»,
Гарна зарплата ГРОЗівська,
Тому народ в шахту й ліз.

Штреком ідеш – прохолода,
Видно, який пікет.
Гірник – це інша порода,
Ти і не знаєш, шкет.

Рубаєш груди забою,
І наче аж відчуваєш,
Як надра воюють з тобою,
А ти їх перемагаєш!

Там то пливун, то давить
Не те, що тут, на горі,
Траплялись смертельні справи
І гинули шахтарі.

Потім їх діставали,
Як метушились начальники!
З сиренами приїжджали
Победовські рятувальники.

А знаєш, для чого солома?
Щоб зупинять пливуни!
Це таки страшно, а вдома
Не знали які вони.

Ми в шахті і жартували,
Новенького брали не скоро.
Лопату йому вручали
Стахановську – сорок на сорок.

Кажуть, ті шахти не вигідні,
Ми розорили їх лише.
У німців народу – бідно,
А добували більше.

Вченим, воно видніше,
Тільки, що вони знали?
Може колись напишеш,
Як фабрики рятували?

Якраз ударив Чорнобиль,
Димитрівську зупинили.
На неї казали – чорнопиль –
Бо двір завалило пилом.

Ми всі там переварили,
Перекриття і колони.
Усі механізми змінили
Та тільки пропали мільйони.

Ми добре тоді працювали,
Як кажуть, пекли від пуза,
Мені і подяку вписали
Аж від міністра Союзу!

Це зараз звучить незвично,
Вважай, що я був чемпіоном.
На п'ятій поверх фабричний
Виходив з кисневим балоном!

Була дурнувата сила,
А комбінат – проморгали.
Пустили б той брухт у діло,
І нове б щось збудували.

Згадаеш колись моє слово!
Треба було навпростець –
Фабрику зводити нову,
А біля неї ТЕЦ.

Відомо, що все старіє,
Нащо ті руїни здались?
І піч стара вже не гріє,
Так, як гріла колись».

Дядько на мить зупинився,
Випив із пляшки знову,
На сонце чомусь подивився
І продовжив розмову:

–Тоді все не так, як зараз,
Але обживались потрошку.
Якось Микола зараза,
Приніс на роботу гармошку.

Попало усім від начальства,
Нам гасчки прикрутили.
За наше таке нахальство
Тоді багатьох скоротили.

Жили ми не лише роботою,
Хоча майже всі будувалися.
Бувало, якщо субота,
То і в кіно вибиралися.

У всіх завелися дачі,
Але і там, все одно,
Доводилось нам їшачить...
Про що це я? Про кіно?

Хотілось гуляти Катрі,
В ДК було так красиво,
Вона і сусідки – в театрі,
А ми в їдальню – по пиво.

І школи звели, і лікарні,
В ДК, я казав, паркет?
І заробітки гарні,
А все тому, що брикет!

Якби не було роботи,
Хіба б ми чогось чекали?
І вам би була турбота,
А ви за кордон повтікали.

Ось бач, і таке згадалось,
Без тебе б і не згадав,
Багато чого траплялось,
А більше позабував.

Тепер би робити онукам,
Так кажуть, вугілля не те.
Хіба не може наука,
Придумати щось просте?

У нас воно все гриміло,
І ТЕЦ, і фабрики ці.
А ви усе розгромили,
То й світите каганці»!

–Та це ви, дядьку, загнули,
Забули, що зараз війна?
–Нічого ми не забули,
Електрика – ось вона.

І що, що воно дорожче?
Зате воно завжди є.
Дістанеш, коли захочеш,
Своє – воно й є своє.

І що, що сусіди лають?
Пошли їх під три чорти.
Бо це не вони виживають,
Це виживасш ти!

Вугілля і вас буде гріти,
Як ТЕЦ поставити зможете,
Ви ж такі наші діти,
Захочете – переможете»!

Епілог.
І що ти скажеш старому,
Що інша ідеологія?
А хто світитиме вдома?
Якась свята екологія?

Наслухались ми дурного,
Здалися отим активістам.
Тепер в нас нема нічого –
Екологічно чисто.

Багато чого я слухав,
Дядько балакав з перцем.
Сказав, що згубила розруха
Енергетичне серце.

Казав, що пора рятувати,
Пора кінчати похмілля.
Фабрику й ТЕЦ збудувати
І добувати вугілля.

(17.12. 2022, після блекауту)

Доля

На моєму горизонті
Було мало кораблів.
Працювати на ремонті
Сам Господь мені велів.

ТЕЦ і фабрика брикетна
Закривали обрій мій.
Як і пилюга безсмертна
Й дим з труби, неначе змій.

І ніколи я не мріяв
Зрадити життю з брикетом,
Але чорт інакше міряв
І зробив мене поетом.

(29.11.2022)

* * *

Я на гітарі не мастак,
І на баяні,
Вірші складаю абияк
І те, по п'яні.

Куди мене життя веде,
В які глибини?
Невже нічого і ніде,
Як гнути спину?

Але я так собі брешу,
Коли нап'юся,
Бо на роботі не грішу -
Роблю й сміюся.

Робити теж треба уміть -
Із електродом,
І тільки потім можна пить
З усім народом.

(1987, Брикетна ф-ка).

* * *

Сусіди по Перемозі
На роботу і з роботи,
Для розваги - на город.
Один одного навпроти,
Без претензій жив народ.

Всі навколо добре знали
Хто які пік пироги.
Мирно все, а заскандалять -
Чуть далеко навкруги.

Але швидко забувалось,
Святкували і пили.
Похрестились-покумались,
Так всі разом і жили.

(24.11.2022).

* * *

Дитинству

Наш світ - бараки й сараї,
І прохідні двори.
Зате там водилися зграї
Собачі і дітвори.

Бруківка - футбольне поле,
Позбивані пальці ніг,
І повна дитяча воля
Лиш вибіжиш за поріг.

Але за п'ять хвилин ходу,
Балка й колгоспна земля.
Робочо-селянська порода
Жене по траву кролям.

На вулиці взимку і літом,
І до ставків навпрошки,
А все ж найбільше на світі,
Читати любили книжки.

Щасливе, кажуть, дитинство,
Кажуть, воно, як сон.
Та не забути свинство -
Вбиральню на шість персон...

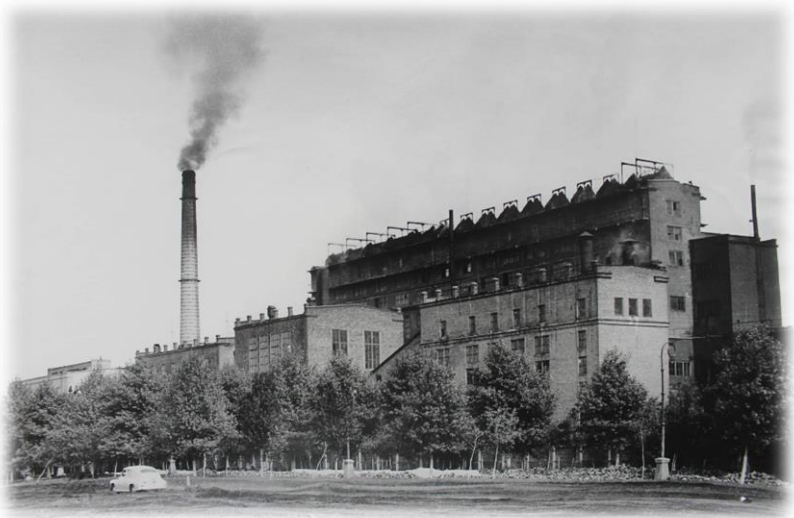
(23.11.2022).

Міняю голограми в картотечі,
Бо нові технології в житті.
Я народився й працював на ТЕЦі,
Навколо люди щирі і прості.

І весь наш світ тримавсь на Перемозі,
А там Жовтневий, а туди - Димитрове.
Пилука на окраїнній дорозі,
Степ і балки - нема нічого хитрого.

Не тут живу та всіх я пам'ятаю,
Хоча, як кажуть, нам уже поріє.
Я завжди подумки додому повертаю,
Та й сниться мені лиш Олександрія..

(2017)

Байдаківська брикетна фабрика

* * *

Школа на Перемозі

Цей дивний світ, старенька школа,
Все втаємничене у ній.
Всі, хто навчався, вже ніколи,
Не забувають рідний дім.

Гірлянди слів, букети речень,
І дух фіалковий думок,
Ми брали не без заперечень,
Бо прямо не біжить струмок.

Куди хотілося - не знаю,
Така то вже була пора,
А зараз вдячність не стихає
За десять літ, за вік добра.

Не всім у космосі нам бути,
І сонцю не сховати плям,
Хай те, що ми хороші люди,
Звучить як пісня вчителям!

(03.02.1984, Олександрія)

* * *

Другу М.В.

*Колись ми вишнями з рогатки
Стріляли в цілий білий світ.
Все відійшло і лише згадки
Струмує ледь тужливий слід.*

*Де ти, мій друг, де ми поділись,
Де та завишена пора?
...У школі, в котрій ми учились,
Дуріє інша дітвора.*

(1974, Перемога, Толбухіна,21)

Відвалоутворювач на Байдаківському вуглерозрізі

* * *

Кіровоградщина уранова

Ви пройшли через мільярди років,
Сотні кілометрів кам"яниці,
І відлуння ваших дужих кроків
Чути і в селі, і у столиці.
Брать уран - не кожному довірять,
Кожна думка, й кожна крапля поту,
Як молитва, і одвічна віра,
У святу, хоча й важку роботу!

* * *

В кінці зміни присів від втоми.
Вимикаю робочий ліхтар.
Усміхнусь, і поїду додому,
Я простий український шахтар.
Нам в житті все давно зрозуміло.
Я люблю щоб робота гула
Щоб дітей ми підняти зуміли,
І родина щаслива була.
Ми спокійно і чесно працюємо,
Видаємо руду на-гора,
І тому ми по праву святкуємо
Наше свято, наш день шахтаря!

(2012, Інгульська шахта)

Пісня

Ми працюєм до сьомого поту,
Але втома швидко зника,
Бо ми любимо нашу роботу,
І високе звання гірника.

Пр. Ми ідем через мільярди років,
Сотні кілометрів кам'яниці,
І відлуння наших дужих кроків,
Чути і в селі, і у столиці.

Відкриваємо тисячі таїн,
Що сховались в підземній імлі.
Й на поверхні гірник, як хазяїн,
На своїй благодатній землі.

В нас важлива й почесна робота,
І насправді, велична справа,
Забезпечить добробут народу
І безпеку своєї держави.

(2012)

Буровугільна панорама 1959-65 рр.

* * *

Передбачення

Як хочеться в пику заїхати!
Як хочеться плюнути на все!
...А сонце ласкаво і тихо,
Як завжди, тепло нам несе.

На хвилях підлоти і люті
Ось-ось перевернеться світ.
І буде роботи Малюті,
І кров'ю зчервониться лід.

Ні хрест не врятує, ні зірка,
Як людство позбудеться сну.
Як важко, і довго, і гірко
Чекати на справжню весну...

(1986)

* * *

В шахті, як і в бою,
Наскрізь видно породу твою

(28.08.2016)

* * *

Як швидко ми звикаєм до війни,
Хоча раніш лякало навіть слово,
І кров'ю намагаємось спинити
Нашестя варвара підступного і злого.
Він, як ніхто, руйнує все у нас,
Аж до основ буття, до існування,
Щоб український вогник в світі згас,
Але розпалить полум'я повстання!

(07-20. 11.03.2022)

Наша чорна річниця-
Це Епоха Героїв.
Бог боїться дивиться
Що ж він, в лиха, накоїв?

Ми об прапор їх клятий
Таки витremo ноги,
І внесемо до хати
Наш вогонь Перемоги!

(ніч. 24.02.2023)

Поротно, повзводно і поодинці
Гинуть герої в бою із ординцем.
Ворог ще дужий, війна не стихає,
І Україну все дужче хитає.
Поротно, повзводно і поодинці
Для перемоги ідуть українці...
(10-00. 28.04.2023)

* * *

*Пам'яті кіборга Олега Кулигіна,
Олександрія – Кропивницький – Донецький
аеропорт.*

Не питай, хто поліг на Майдані,
Не питай, кого вбили в Донбасі,
Цар московський в скривавленій рясі,
І його яничари погані,
Цілять в тіло твоє і у душу,
Убивають дітей і дружину.
Встав убитий товариш: Бо мушу
Знову йти захищати Україну.

(14.09.2014)

* * *

*Пам'яті С. Савченка,
гірника і його побратимів, Канатове*

Стоять сини з батьками разом,
На смерть стоять в бою з ордою,
Щоб вкотре заздрісну заразу,
Пустить Дніпровою водою.

...Отак Батий дививсь на Київ,
Пускала слину кацапня,
Яка покірно гнула шию,
Лизала хвіст його коня.

Вони за сором всім віддячать,
Але не степівчанам, ні!
За це кияни кров'ю плачуть,
Б'ючись до скону на стіні.

Так раб у підлості затятий,
Зло звик зганяти батогом,
Продасть у рабство маму й тата,
Щоб все навкруг було рабом.

...Й тоді сніжило, чорна хмара,
Закрила землю навкруги,
Димів із оболонських згришч
Злякалися нові Боги.

Вони учили нас страждати,
Учили лиху потурать,
А що іще нам може дати,
Бог, що привів ворожу рать?!

І зараз дим з-за Оболоні,
Дим із Чернігова до Бучі,
І Київ - ніби на долоні,
Ще трохи - і у серце влучать.

Але тепер часи інакші,
Ми піднялися всенародно,
Веде Ярило вої наші,
Щоб звергнуть путіна в безодню.

Воно сопливе і нікчемне,
Рідкий кізяк коня Батія,
Ми переможем, бо даремно
Москва прискалилась на Київ.

Нам кожне місто, як столичне,
Тут батько й син - до спини спина,
І Україна буде вічно,
Й корогви наші жовто-сині!

(11-00. 13.03.2022. Кропивницький).

* * *

Б'ють і б'ють ракети без упину
І здається, що в такій війні,
Ми скоріш втрачаєм Україну,
Аніж захищаєм. Хіба ні?
Всім давно і краще, і простіше
Розірвать той флот, ніби пакет,
Але ні - ми їх лякаєм лише
Під убивчий гуркіт їх ракет!

(00-10. 01.11. 2022, повітряна тривога)

* * *

Наснився Сергій Чернат
Він виглядав по-військовому.
Новий на ньому бушлат
Й зачесаний якось по-новому.
І очі у нього веселі,
Втомлені тільки трошки.
Такий же високий - до стелі,
Тільки з'явилися зморшки.

Ми обнялися, як рідні,
Каже тоді мені:
- Хотілось зустрітись гідно,
Та вбило мене на війні.
(13.08.2023)

Пісня

(Муз. В. Решетова)
Баскії коні грають полем,
Перебирають струни мрій,
О, Україно, моя доле,
О, Україно, краю мій.

В зеленім мареві - не жайвір,
Козацька пісня розлилась,
Цвітуть терни, шепоче явір,
Що козарлюга, то і князь.

Та і жили - немов співали,
І помирили - як жили.
В боях такого витівали,
Що, мабуть, в рай живими йшли.

Дивлюсь на степ, - і аж заплачу,
Любов і смерть - земля моя,
І чую, хтось гука: "Козаче,
А ти утнув би так, як я"?
(Житомир, 1979р)

* * *

Змій - Горинич

Горить, клекоче і пече,
Комуś до смерті аж болить.
Сльоза ніщо, як кров тече,
І Бог ніщо - кого молить?!
І це вже не Дніпро навзрид,
Це Україна. Бо навскид
Потвора та міста бере
І хижо шкірячись, жере!
Ніби міфічний змії ізнов
Все Поле накрива крильми
Від чого аж холоне кров
І очі повнятьсЯ слізьми.
Він долетів аж до борів,
ПлюєтьсЯ полум'ям з-за хмар,
Щоб Київ вільний наш згорів
І люди падали у жар.
Змії не зупинитьсЯ, не стане,
Доки всі землі не повстануть,
Доки поляни і дровляни,
І волиняни, й сіверяни,
І Крим або Тмутаракань
Ввергнуть змію в московську твань!

Холодний Яр

Бує осінь, злива золота
Як завжди, прикраша Холодний яр,
Минали й забувалися літа,
Та жевріє надія, наче жар.

В яругах чуєш поклик поколінь,
Тисячоліття руку нам дають,
Тут наш народ завжди вставав з колін,
Тут гартувалась і любов, і лють.

Наш Яр не спить, господар вже іде,
І сила давня ще згодиться нам,
Ви чуєте, земля в Яру гуде,
Назустріч українським воякам!

(14.03. 1994, Кіровоград)

* * *

Я живу, ніби в борг,
до якоїсь межі,
Доки здійме Стрибог.
ніж в кривавій іржі.

Чорних дір
оксамит
Вабить в небі
нічному,
Все закінчиться
вмить -
Час вертатись додому.

(27.10.2021)

Якщо доведеться...

"Роки уже не ті,
А так би я ще побіг.
Я б на війну полетів,
Взяв би і переміг!

Та ноги болять - кричу,
Мабуть вже й не оженюсь.
Гнатимуть - не втечу,
Тікатимуть - не дожену.

Але ж, як наприклад, взяти,
Навіть такого бійця,
На кулемет прив'язати -
Стрелятиму до кінця"!

(12.02.2023).

* * *

Господь сніжинки дрібно кришить
І досипа у фарбу мерзлу.
Художник полотно напише,
Подувши на холодний пензлик.

Картина вийде всім на славу,
Бо крізь мороз весна яріє
І воскресить мою Державу
На трупі здохлої росії!

(17.11.2022. вечір, свічка).

Наш Всесвіт у вирі галактик зника,
Байдуже струмує часу ріка.
Голодні до щастя й до ворога злі,
Ми вийдем на берег нової землі.
І прапор поставим, і хату зведем,
І буде таки український Едем!
(03-40. 17.03.2022)

* * *

Щойно прогнали Хрущова,
Люди потроху звикають,
Згадують Маленкова,
І звично уже зітхають.

У черзі за хліб “по шістнадцять”,
До ночі діди і онуки.
У ній не дадуть об’їдатися:
“Не більше буханки в руки”!

Пильні тітки чорнороті,
Мовчать гірники похмурі,
Готові дати по морді,
Якщо хто чергу обдурить.

І діти, відстоявши зранку,
Щасливо відбувши муку,
Кусають перші буханку,
Оту, що “одну у руки”.

(23.11.2021)

* * *

Сьогодні чергова річниця Голодомору і я є прямим носієм інформації про голод від уже покійної своєї матері - Полулях Лідії Григорівни, 1926 р.н. Вона сама пережила те, про що розповідала. Вперше я почув про це ще в школі і обурився на сказані пошепки слова про "штучний голод", адже в найкращій країні робітників і селян такого бути не могло! А воно було і моя мати і тітка, а її сестра Віра, кілька разів дивом уникли смерті. Спочатку їх хотіла отруїти димом рідна мати, щоб уві сні почаділи і не мучились, та нагодився сусід, який побачив, як з димаря раптово зник дим. А потім їх вивели на станцію, щоб добрі люди забрали...

Дума про дитячу виставку

Ой, яка колись була виставка
У 33 році на станції Користовка!
Задовго до обіду,
Малих Шпак Віру і Ліду
(В заміжжі Щиру і Полулях)
Вивела мама на пекучий шлях,
А коли дійшли, залишила на пероні,
Щоб городські із вагонів
Її рідних діток забрали,
Щоб вони в Миронівці з голоду не повмирали!
І пішла, за сльозами світу не бачучи,
Поливаючи слізьми пилюку і плачучи,
І бог не міг уявити картину,
Щоб мати рідну дитину
Хотіла віддати абикуди,
Щоб врятувати від голодної біди.
І зникли б дівчатка навіки,
Та повернули проти течії ріки,
Від пролитих гірких і гарячих -
Повернулася мати до дівчаток,
І врятувала їх від смертної розлуки,
А сестрички так і сиділи, тримаючись за руки:
"Як помирати, то разом, мої рідненькі",

А дівчатка зраділо тулилися до своєї неньки.
Отака була дитяча виставка,
в 33-му році на станції Користовка...

(27.11.2021)

* * *

Давно спорожніли заначки,
Рахунки давно обнулили.
Нащадки старої кріпачки
Копати навчились могили.
А їм би мости будувати,
А їм би долати дороги!
...Палає спаплюжена хата
І тліють кістки під порогом.
Але як останню жарину,
З пожарища вітер підхопить,
Отак і засохлу тернину
Дощем життєдайним окропить!

(14.08. 2020)

Завод гірського воску, 1960 р.

* * *

Річечка Березівка

Вона тече, вона жива,
І через звалища і бруд,
Шепоче нам святі слова,
Благословля любов і труд

Я бачу, віри вже нема
В людей, що річечка жива,
Що ця хирлява кров земна
Іще когось обігріва.

Давайте вийдемо й руками
Повикидаєм бруд із ями,
Приложим руки до ріки,
Бо їй текти через віки!

(4.11.1988,Олександрія)

Будівництво ТЕЦ, 1952 р.

* * *

Струмує змій багатоголавий
І все отруюється ним.
Індустріальна міць держави
Найкраще втілюється в дим.

Моє прекрасне, миле місто,
Жахаюсь, навіть коли сплю-
Фабрично-заводське намисто
Скоріш нагадає петлю!

(1978. Олександрія – Жданов(Маріуполь).

* * *

Ми станем нафтою колись,
І нафти буде, хоч залийсь.
А ось вугілля вже не буде -
Дерева винищили люди.

(19-10. 27.01.2022)

* * *

По всьому світі платні туалети,
Та такі гарні, можна навіть жити.
Я б заплатив карбованця, їй богу,
Аби в олександрійські не ходити!

(1987)

* * *

Все ефемерно і облудно,
У цьому кращому з світів.
Мені завжди ставало нудно,
Коли сміятися хотів.

Шукаю істину і знаю,
Її ніколи не знайду,
Не хочу спати - засинаю,
До зір лечу, а вниз впаду.

І що робить? Чи розірватись
На два знервованих корчі.
Як боляче удень сміятись,
Коли ридаєш уночі...

Останній зрячий

А я живу... Хоч клятї людолови
Навік змінили рідне на чуже,
Навік замовкла українська мова,
А я живу, та скоро вмру уже.

Болотні люди, хитрі і пихаті,
Сплели нам лапті, Боже сохрани!
Вже їх святі сміються в нашій хаті,
А наші люди - наче барани.

Як йдуть у світ, то наче наші діти,
А світ який?!- Сибір чи й далі де.
Вертаються, і ніде правди діти,
Душа у них порожня, аж гуде.

Де ж їх учить, в отих російських цюпах,
Що замість шкіл постали на селі?
За українську - дітям двійки луплять,
А за російську - коржики цвілі...

Й цьому радіє, покручеве плем'я,
За той капшук і душу продають,
Яке життя, таке, мабуть, і врем'я,
Коли й старцям уже не подають.

Старий, сліпий, бреду коло дороги,
І стережусь, щоб хто, бува, не пхнув,
Бо ще й сміялись, проклятії богом,
Коли той кацапчук мене турнув.

Чужі уже і діти, й молодичі,
Чужий і дух, і видно, вид чужий,
Бо аж радіє, як її по пиці,
Зацідить(бо так любить), свій мужик.

Таке в них, бач, тепер сімейне діло,
Ледь щось - і розпускають кулаки,
А ще до того, лаються щосили,
Й не просто так, а люті матюки.

Сплелись в клубок якісь незнані віри,
Хоч в нас живуть, а все кленуть мене,
Найдужче той, хто сам в ніщо не вірить,
А лише в те, що всіх нас прожене.

Прислухаюсь - лиш жаби у криниці,
Чортополох в занедбанім саду,
Який колись садили українці,
Та він засох, а я все далі йду...

Мій темний світ холодний, як могила,
Чому ж життя аж соромом пече?
Тому, що в руки ми не брали вила,
Бо тільки так цей ворог утече.

Тому, що ми дуритися готові,
За обіцянку чи за трудовень,
Свої пролили чимало крові
Бо думали, що так у рай ідем.

Себе не бачу, інших лише чую,
Іду у світ, допоки не впаду,
А де впаду, то там і заночую,
Але не сплю, бо з сном я не в ладу.

Та що це я? Хіба таки не бачу,
Якесь дитя дало мені води.
Взяв кухоль, і заледь не плачу,
Почув, як воно плюнуло туди...

Життя іде, і тут зимують люди,
І вітер гонить пилом до межі,
На цій землі України вже не буде,
Бо люди ці отут таки чужі.

Я хоч сліпий, та добре таки чую,
Як сохне ліс, і як смердять річки.
Як матюками все живе отруять,
І сплять за вінками і стрічки.

Аж страх бере, як пеленає сина,
І як вона малого матюка.
Хіба ж із нього виросте дитина,
Якщо поп'є такого молока?!

Хоч виросте, та занехає землю,
Як мову занехаяли уже.
Тому й сліпий, що бачу, як їм темно,
Бо все навкруг не рідне, а чуже.

Вже сорок зим блукаю по пустелі,
Де вікували наші племена,
Вже не пускають на ніч до оселі,
Бо й племені такого вже нема.

Наші мерці собі копали ями,
Не лиш собі, але й для поколінь:
Як в хоровод зайшли із москалями,
Так триста літ не встали із колін.

Свого давно у нас уже немає,
Навіть з чужого дерева труна,
Але із сліз моїх вже молодод зростає,
Зелена парость пишного руна!

Якщо засну - під голову бадилля,
Вночі напруживши чіпкий звірячий слух,
Почую, як в землі нуртують сили,
Яких на прю підніме одчайдух !

І довго ми, і люто битись будем,
І рідна Україна ожива,
І в наших селах зарояться люди,
Яким святі і кров ця, і слова.

(1995)

Плач безсмертних душ

(подражаніє Т. Шевченку)...

Літали душі незнищенні
Якимись нетрями й горами,
І зовсім дикими мирами
Мотались душі убійних,
Таки простих, хоча й воєнних.
Нарешті - вдома! Прилетіли
Й пташками на гілляччі сіли:

“Коли моє село звільнили,
Ми думали-настане толк,
А нас, неначе полонили,
Не одягли і не навчили,
А зразу, ж селом, і вбили,
Зробили, бач, Безсмертний полк”.

“А ми, із війська Кирпоноса,
Не всіх взяла тоді безноса,
А потім, де нас убивали,
Там, як собак, і загортали...
Нас досі ще не відкопали,
І хто ми, звідки? Хто там знає?
Бо і могил таких немає.
Як полягли в Олександрії,
Прямісінько над Інгульцем,
Он вже і груша ця старіє,
А ми лежим собі, тихцем”.

“А ми лягли в Зеленій Брамі”,
“А ми - із Уманської ями.
Що з німців взяти - ворог лютий,
Та втричі гірше - нам забудим!
Тепер сміються, перевертні,
Ще й називають нас “безсмертні”...
Портрети до кілків прибили,

Неначе знов нас кулі вбили”...
“І нас нікого не спитали,
І в клятий полк цей записали.
Тепер ні спокою,ні сили,
Щоб відпочить в своїй могилі”...

“А нас не вбили. Так, пропащі,
Бо теж потрапили до пащі,
Це ж нам ножа встромили в спину,
Бо ми пішли за Україну.
Тепер навіть згадати страшно,
Позабирали хліб і пашу,
І голодом замордували,
Бо комунізм нам будували”.

“А нас, уже і по війні,
Чи це ввижається мені,
Немов рабів у поле гнали,
Щоб на собі поля орали”.

...І довго душі так зітхали,
Незримо крильцями махали,
Дощем осіннім пролилися,
І знов блукати подалися...

(30. 8.05.1996)

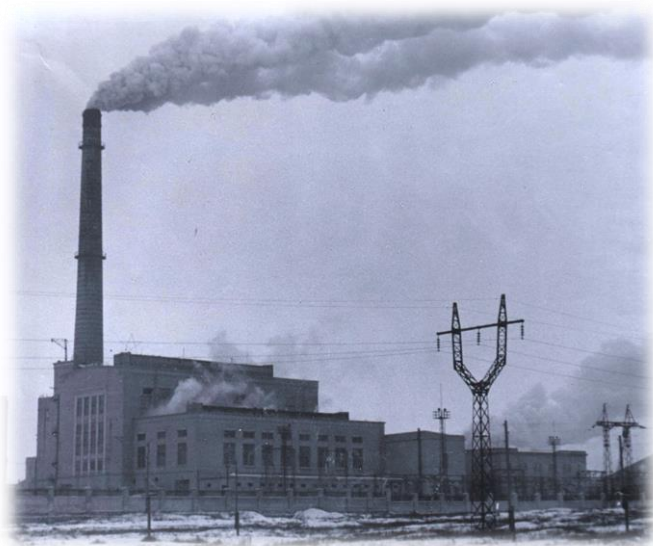
* * *

Божа правда

*(Кияни, ховаючись в метро від російських ракет,
співали)*

-Ти, Петре, чув про Україну?
-Так, Отче, зараз добре чути.
- Ти чув, які молитви линуть,
Бо в них війна, всі хочуть бути?
- Ви про пісні в метро спитали?
То не псалми, то - про кохання.
- Та ну! Їх ледь не повбивали,
Яке у чорта, тьху, бажання?
- Вони такі. І їм не страшно.
-Так дивно це від тебе чути...
Та бути їм - не перебути,
Бо як в страху таке співати,
То справжню віру треба мати!

(08-30.12.10.2022).

ТЕЦ-2

* * *

А на вулиці, тепло-тепло,
Розімлілі стоять дерева,
Миють вікна веселі дівчата,
І у кожній шибці по сонцю
Виграє веселковими барвами.
А дівчата, красиві й гожі,
Щось про щастя своє співають,
І до блиску вмивають сонце,
А на вулиці тепло-тепло...
І земля вже чекає напружено
Свою першу, вагому зернину.
У очах синіх-синіх пролісків
Все сміється веселим дзвоном,
А кленочки розгладжують вуса,
Свої перші, блідозелені,
А береза свої білі щоки
Підставляє цілункам вітру.
І від щастя прозорі краплі
Падають в теплу землю.
А на вулиці тепло-тепло.
Я бергу довгоногі граблі,
Що регочуть всіма зубами,
Та лопату з пласким обличчям,
І копаю зжаднілу землю,
А вона усміхається щасно,
Підставляючи сонцю боки.
Я беру її повні пригорщі,
Заціловую ніжними пальцями,
Вона ллється пахучим струменем,
Розливаючись під ногами.
Жде і просить пружкого первістка,
Щоб зростити в своєму лоні.
А на вулиці тепло-тепло...

(26.3.1973, зміна, Білорусь, Житковичі)

Про вічне:
...Росло усе, як із води
У мами на городі,
Та вже ніхто не йде туди,
Померла як відтоді.
Осиротів її садок
Закрила ставні хата,
Тепер в дворі ніхто квіток
Не буде поливати.
І шкода так землі тії,
Немов вона аж плаче:
"Нероби ви і гультяї,
Невдячні і ледачі".
Земля ще виглядає нас,
А разом з нею хата.
...Прощайте, зраджуємо вас,
Щоб потім жалкувати...

(13.03.2020)

Мати картоплю саджає
У чисту, вигріту землю
Босі мамині ноги
Плавають лебедями
Залишаючи слід округлий.
Скільки ці ноги сходили,
І все це заради мене-
Малого, а потім більшого,
Крикливого і веселого.
Не завжди її розуміючого,
Нічого іще не вмюючого.
Пробач мені, мамо, за все,
Що примусило очі сльозитися,
Твої гарні і чорні очі.
Я повинен слід цілувати,
Що лишають натружені ноги
На теплій, весняній ниві.

(26.3.1973. Житковичі, армія)

* * *

Запах акацій, бджолине гудіння,
Колись тут роїлась родина багата.
Медом стікає гаряче проміння,
Тільки зістарилась батьківська хата.
Тільки осліпли вікна веселі,
Поїзд давно від'їхав від станції,
І залишилась самотня оселя
Слухати бджіл і вдихати акації.

(24.05.2023, майже експромт)

* * *

Ось і осінь, вже бадилля
Пожовтіло на землі.
Українці знавісніло
Вибирають картоплі.
Що нам путін, що нам гітлер,
Що нам окупація?
Буде в нас картопля в хаті-
Буде жити нація!

(2015)

* * *

Гублю природу і не шуткую,
І всю екологію зранку,
Бо бідну капусту люто шаткую
І запихаю у банку!

(31.10.2021)

* * *

Автобус мчав по Україні,
О мій розхристаний таланте,
Дивись, якась стара на спині
Ледь тягне величезний лантух.

Оце портрет землі моєї,
А не стрічки та карі очі.
Стебло змарнілої лілеї,
Потроху бідність червом точить.

(1975, дорога на Чигирин).

* * *

Розхристана й розорена
лежить земля не зорана.
Розкрадена й розтягнена,
Як матінка роздягнена.
Спаплюжена й запльована,
Як дівчина звалтована.
Неначе неприкаєсна
Земля занебокрасна.
Засмічена й засміяна,
А все-таки засіяна.
А все-таки, ледащиця,
До рук селянських лащиться.
Така нещасна й бідна,
Але прекрасна й рідна.

Людські городи. Степова дорога,
Картопля, кукурудза й буряки.
На світі все благословилося Богом,
Але робили люди на віки.

Вони щодня, до сонячного сходу,
На свій город із сапками ідуть,
Благають у Всевишнього погоди,
Й працюють мовчки, доки не впадуть.

А той город залишиться нащадкам,
У спадок їм перейдуть мозолі,
Любов до поля, соняшник на згадку
Залишать люди на святій землі.

(05.08.2009, дорога на Хутір Надія)

Зомліле небо, степ бринить,
Пожовклі трави пил вкриває,
Від спеки птиця не летить,
А жінка зморена - сапає.

Отак її життя пройде,
У вічній праці і турботах,
Під вечір тіло аж гуде,
А вранці знову жде робота.

У непорушності святій,
Ростить дітей, плекає жито,
У полі соняхів вінки,
А їй так важко просто жити.

Свій вік працює - і усе,
Роса обміє хворі ноги,
Їй важко, та вона несе
Тягар, дарований від Бога.

(1978. Олександрія)

* * *

Дощ стрибає по теплій калюжі,
Неначе дитина,
Сонце розбрикує краплі веселі,
Неначе перлини.
Вітер краплі нанизує швидко
На стрілки цибулі.
Деь під дахом два голуби тихо:
“Гулі-гулі”.
Прудкі ручаї на наш город
Шукають дорогу.
Мама з усмішкою каже:
“Слава Богу”.
А дощ іде і шумить кругом,
Стрибає листям,
Квіти одягли на зелені шиї
Блискуче намисто.
Чисте-чисте, умите дощем
Моє дитинство...

(26.5.1973.Житковичі, армія)

* * *

Вийшов жовтень, вересень сумує-
Ще багато зелені в лісах.
Ще поволі дим багать струмує,
Але тихо полум'я згаса...

У садах поодинокі птахи,
Сторожко на злеті крильми б'ють.
Соняхи із золотої бляхи,
Доки горобці їх не склюють.

(1.10.2021)

* * *

Серпень серпанком спеки спікає,
Серп посеребриться колосом литим,
Все, що написано, те і спіткає,
Значить, невдовзі закінчиться літо.
Значить, невдовзі серце затерпне...
Щоб дочекатися нового серпня!

(01.08. 2021)

** *

Влітку лапки в липах липнуть,
Рій вдоволено гуде,
Ніби дощ медовий випав-
Це медовий спас іде.

Буде в нас вже вкотре в світі,
Мак і яблука, й горіх.
Наше свято пахне літом
У країні хлібних стріх.

(01.07.2022)

Квітують яблуні, весняне божевілля!
І пахощі, і радощі, й бажання.
Весна і літо справили весілля,
Комусь уперше, а комусь - востаннє...

(02.05.2023)

ЗМІСТ

Де Дике поле тихо мріє.....	3
Олександрія вугілля	3
З дитячого.....	6
Очевидець.....	7
Доля	17
Я на гітарі не мастак.....	17
Сусіди по Перемозі.....	18
<i>Дитинству</i>	19
Міняю голограми в картотеці.....	20
Школа на Перемозі.....	21
<i>Другу М.В.</i>	22
Кіровоградщина уранова	23
В кінці зміни присів від втоми.	23
Пісня	24
Передбачення.....	25
В шахті, як і в бою.....	25
Як швидко ми звикаєм до війни.....	25
Наша чорна річниця	26
Поротно, повзводно і поодинці.....	26
<i>Пам'яті кіборга Олега Кулигіна</i>	26
<i>Пам'яті С. Савченка</i>	27
Б'ють і б'ють ракети без упину	28
Наснився Сергій Чернат.....	29
Баскії коні грають полем.....	29
Змій - Горинич	30
Холодний Яр.....	31
Я живу, ніби в борг.....	31
Якщо доведеться.....	32
Господь сніжинки дрібно кришить.....	32
Наш Всесвіт у вирі галактик зника	33
Щойно прогнали Хрущова	33
Дума про дитячу виставку	34

Давно спорожніли заначки	35
Річечка Березівка	36
Струмує змії багатоголавий.....	37
Ми станем нафтою колись.....	37
По всьому світі платні туалети.....	37
Все ефемерно і облудно	38
Останній зрячий.....	38
Плач безсмертних душ.....	42
Божа правда.....	44
А на вулиці, тепло-тепло	45
Про вічне	46
Мати картоплю саджає	47
Запах акацій, бджолине гудіння.....	47
Ось і осінь, вже бадилля	48
Гублю природу і не шуткую.....	48
Автобус мчав по Україні.....	48
Розхристана й розорена.....	49
Людські городи. Степова дорога.....	49
Зомліле небо, степ бринить	50
Дощ стрибає по теплій калюжі.....	51
Вийшов жовтень, вересень сумує	52
Серпень серпанком спеки спікає.....	52
Влітку лапки в липах липнуть.....	52
Квітують яблуні, весняне божевілля	53

